

2017-09-07

TJÄNSTESKRIVELSE
UBN 2017/164

Utbildningsnämnden

Remisspromemoria U2017/03537/GV, Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden beslutar föreslå kommunstyrelsen att anta förslag till yttrande över remisspromemoria U2017/03537/GV, enligt bilaga till tjänsteskrivelse.

Sammanfattning

Utbildningsnämnden har valt att yttra sig över remisspromemorian Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program.

Regeringen föreslår att kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskolan ska ingå i alla yrkesprogram samt att ett estetiskt ämne om 50 gymnasiepoäng införs i alla nationella program vilket innebär att gymnasiearbetets omfattning minskas med motsvarande poäng.

Utbildningsenheten emotsätter sig förslagen om ett estetiskt ämne om 50 gymnasiepoäng och att gymnasiearbetets omfattning ska minskas med motsvarande poäng.

Ärendet

Regeringen har i remisspromemorian U2017/03537/GV, Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program, kommit med ett flertal förslag som utbildningsnämnden har valt att yttra sig över.

I regeringens förslag ska kurser som krävs för den grundläggande behörigheten ingå i yrkesprogrammen, men med möjlighet att väja bort dem. Den sammanlagda omfattningen av gymnasiepoängen och den garanterade undervisningstiden ska utökas. Remisspromemorian innehåller också förslag att ett estetiskt ämne ska ingå i alla nationella program.

Regeringens förslag

Alla yrkesprogram ska innehålla de kurser som ger grundläggande behörighet till högskolan

Bakgrunden till förslaget är att intresset för elever som väljer yrkesprogram i gymnasieskolan har minskat successivt. Läsåret 2007/08 gick drygt 35 procent av nybörjareleverna på ett yrkesprogram för att läsåret 2011/12 minska till knappt 30 procent och läsåret 2016/17 minska till 23 procent. Även internationellt sett minskar andelen. En anledning tros vara att ungdomarna inte vill låsa in sig i ett särskilt spår utan hålla alla dörrar öppna. Genom Gy11 var tanken att yrkesprogrammen skulle få en mer tydlig yrkesinriktning och därmed göra programmen mer attraktiva, men attraktiviteten har uteblivit. Eleverna får inte längre automatiskt grundläggande behörighet till högskolan, men de har möjlighet att läsa de kurser som krävs för behörigheten. Det har dock funnits praktiska hinder för att läsa de kurser som krävs för högskolebehörighet.

Genom att alla yrkesprogram ska innehålla kurser som ger grundläggande behörighet, anser regeringen att åtgärden kommer att främja elevernas vilja att läsa yrkesprogram och därmed bättre säkra kompetensförsörjningen för bristyrken som gymnasieskolans yrkesprogram utbildar för.

Yrkesprogrammets omfattning utökas upp till 2 800 poäng.

Den så kallade Gymnasiutredningen föreslog att alla elever på yrkesprogram ska ges möjlighet till grundläggande behörighet inom ramen för nuvarande omfattning om 2 500 poäng. I remissvaren till utredningen ställde branschorganisationerna sig negativa till detta då anställningsbarheten skulle försämrats om inte yrkesprogrammets omfattning utökades. Även Skolverket hade invändningar. Yrkesprogrammets omfattning föreslås med anledning av bland annat detta att utökas för att inte yrkesinnehållet ska utarmas.

Barn- och fritidsprogrammet, Hotell- och turismprogrammet samt Vård- och omsorgsprogrammet föreslås utökas med 200 poäng till 2 700 poäng. Övriga yrkesprogram föreslås utökas med 300 poäng till 2 800 poäng. Skillnaden är att i de uppräknade programmen ingår redan idag 100 poäng som ger grundläggande behörighet. Genom att alla yrkesprogram innehåller kurser som ger grundläggande behörighet kan eleverna använda det individuella valet för kurser som ger särskild behörighet.

Trots utökningen av antalet timmar i yrkesprogrammen är de fortsatt avsedda att klaras av på tre år. Huvudmannen får dock besluta att utbildningen kan förläggas på längre tid om det kan antas att eleven inte förväntas uppnå grundläggande behörighet. Det är skolans ansvar att tillse att behörigheten uppnås.

Elever på yrkesprogram ska få välja bort kurser som ger grundläggande behörighet

Andel elever på yrkesprogram som fullföljde sin utbildning på tre år var enligt senaste uppgifter 71 procent, andelen ökade något efter fyra år. Det innebär att det är en stor grupp

elever som inte fullföljer och med föreslagna förändringar kommer kraven att öka ytterligare och därmed göra det svårare att nå målen med utbildningen.

De elever som inte tänker sig att studera vidare ska ha möjlighet att välja bort de kurser som ger grundläggande behörighet – utan att det ska anses som ett reducerat program. Elever på Barn- och fritidsprogrammet samt Vård- och omsorgsprogrammet kan välja bort kurserna svenska 3/svenska som andraspråk 3 och engelska 6. Elever på Hotell- och turismprogrammet kan välja bort kurserna svenska 2 och 3/svenska som andraspråk 2 och 3 samt engelska 6.

Det ska fortfarande vara möjligt att läsa kurser som ger grundläggande behörighet som individuellt val och programfördjupning

Genom att läsa kurser som ger grundläggande behörighet inom det individuella valet och programfördjupning kan omfattningen på studierna begränsas och eleven kan ändå uppnå grundläggande behörighet.

Huvudmannen ska vara skyldig att planera för att kurser som ger grundläggande behörighet ingår i grundupplägget.

Elevernas garanterade undervisningstid utökas

Gymnasiepoängen är ett mått på studieomfattningen av en kurs, d.v.s. elevens beräknade arbetsinsats, men är inte ett mått på antal lektioner som erbjuds eleven. I och med att gymnasiepoängen utökas föreslås att den garanterade undervisningstiden utökas i samma omfattning som gymnasiepoängen. Yrkesprogram med 2 700 poäng utökas från 2 430 till 2 625 undervisningstimmar och yrkesprogram med 2 800 poäng utökas från 2 430 till 2 720 undervisningstimmar. Väljer eleven bort högskoleförberedande kurser ska undervisningstiden minska i samma omfattning.

Regleringen av den garanterade undervisningstiden vid arbetsförlagt lärande ska justeras

Den garanterade undervisningstiden kommer med detta förslag att variera. Det innebär att hur mycket undervisningstid en vecka APL (arbetsförlagt lärande) ska motsvara, kommer att variera med den garanterade undervisningstiden. Utgångspunkten är att varje vecka som genomförs på en arbetsplats ska motsvara den garanterade undervisningstiden som fördelas i genomsnitt per vecka när utbildningen är förlagd till skolan.

Omfattningen av arbetsförlagt lärande i lärlingsutbildningen ska inte ändras

En elev som går gymnasial lärlingsutbildning ska genomföra minst hälften som APL. Vid beräkningen av hur stor del av denna utbildning som ska förläggas till arbetsplats, ska det bortses från sådana kurser som krävs för att uppnå grundläggande behörighet.

Nationella prov ska genomföras även i inledande kurser på yrkesprogrammen

Förslaget att yrkesprogrammerna ska innehålla behörighetsgivande kurser innebär att samtliga yrkesprogram kommer att inledas och avslutas med kurs i svenska/svenska som andraspråk och engelska.

Utredningen om nationella prov föreslår att nationella prov endast ska vara obligatoriska i den avslutande kursen på studievägen. För majoriteten av yrkesprogrammen är dock den inledande kursen också den avslutande. Det innebär att med detta förslag kommer en elev som väljer bort de behörighetsgivande kurserna i ett sent skede, inte att göra något nationellt prov. Därför föreslås att nationella prov ska göras såväl i den inledande kursen som i den avslutande för ämnena svenska/svenska som andraspråk och engelska samt i den högsta avslutande kursen i studievägen i dessa ämnen, med undantag för svenska 2/svenska som andraspråk 2 och den högsta avslutande kursen i matematik.

Meritvärderingen vid tillträde till högskolan ska inte ändras

Nuvarande bestämmelser om meritvärdering av betyg vid tillträde till högskolan bör inte ändras med anledning av yrkesprogrammernas omfattning. Antagningssystemet bedöms utan problem kunna garantera en likvärdig meritvärdering av betygen för denna grupp. Det innebär dock ett visst administrativt arbete för Universitets- och högskolerådet att kontrollera godkända betyg på de kurser som ger grundläggande behörighet.

Förslaget kan medföra att det blir svårare för elever på yrkesprogram att få ett högt meritvärde då de sammantaget kommer att ha betyg på fler kurser än vad elever på högskoleförberedande program normalt har. Detta gäller dock redan idag om de läser kurser som krävs för grundläggande behörighet, men inte om de läser kurserna som individuellt val.

En utökning av yrkesprogrammernas omfattning bedöms inte påverka meritvärderingens övergripande principer om den så kallade Tillträdesutredningens förslag om förändringar om tillträdet till högskolan förändras.

Bidraget till fristående skolor ska i vissa fall kunna minskas

Om elevens hemkommun fördelar mindre resurser till en kommunal skola för de elever som valt bort kurser som ska ge grundläggande behörighet, bör bidraget till fristående skolor minska på samma sätt.

Ytterligare forskrifter ska få meddelas

Bestämmelser om vilka kurser som kan få väljas bort av eleven bör regeringen eller bemyndigad myndighet få meddela ytterligare forskrifter om sådana kurser.

Ett estetiskt ämne ska ingå i alla nationella program i gymnasieskolan

Regeringen anser att alla elever på nationella program bör läsa ett estetiskt ämne. Skälen anges vara att eleverna då ges möjlighet att kommunicera med estetiska uttrycksmedel och att de ska bli mer förtrogna med konstnärliga och estetiska uttryck. Omfattningen ska vara 50 gymnasiepoäng, benämnas estetiskt uttryck och ingå bland de gymnasiegemensamma ämnena. Undantaget är Estetiska programmet där karaktärsämnena estetisk kommunikation samt konst och kultur ska ingå.

Gymnasiearbetet omfattar idag 100 poäng och är ett krav för gymnasieexamen. Det är inget ämne eller kurs, men eftersom omfattningen av studierna anges i gymnasiepoäng bör även gymnasiearbetet göra det. För att få utrymme till det estetiska ämnet föreslås gymnasiearbetets omfattning minskas från 100 till 50 poäng. Flera branschorganisationer har i remissyttrande över Gymnasieutredningen betonat vikten av gymnasiearbetets betydelse för att säkra yrkesutbildningen, vilket anges som ett skäl till att gymnasiearbetet fortsättningsvis ska vara poängsatt.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Ändringarna föreslås tillämpas på utbildningar som påbörjas efter juni 2019.

Utbildningsenhetens kommentarer och förslag till beslut

Nacka kommun har tidigare yttrat sig över den så kallade Gymnasieutredningens förslag. Bland annat ansåg Nacka att det var positivt att om införande av kurser som ger högskolebehörighet skulle kunna öka attraktiviteten hos eleverna så kan det vara en fördel att återinföra dessa kurser. Nacka vidhåller detta, men med samma tillägg som i remissyttrandet till Gymnasieutredningen att yrkesprogrammets status skulle kunna förbättras genom att erbjuda fler yrkeskurser i grundupplägget.

Nacka ansåg vidare att utökad undervisningstid är bra, men att den utökning som föreslogs var otillräcklig. I föreliggande förslag har den garanterade undervisningstiden utökats med fler timmar, vilket är positivt.

Utbildningsenheten håller med om att det är viktigt att alla elever får göra nationella prov för att bedömningen av elevers kunskapsutveckling ska bli så enhetlig som möjligt över landet.

Utbildningsenheten har inga särskilda invändningar mot förslagen som rör arbetsplatsförlagt lärande och meritvärderingen till högskolan.

Utbildningsenheten emotsätter sig förslaget till införande av ett estetiskt ämne i alla nationella program. Nacka kommuns yttrande över Gymnasieutredningen menade att ett

estetiskt ämne om 50 poäng inte tillförde något väsentligt till utbildningen. Ett införande av ett estetiskt ämne kan istället få negativa konsekvenser för de elever som inte har fallenhet eller intresse för ämnet och som därför kan få sämre betyg i den kursen.

I föreliggande förslag har 50 poäng av gymnasiearbetet överförs till det estetiska ämnet och 50 poäng kvarstår. Utbildningsenheten anser att genom att varken överföra de 100 poängen till ämnena eller behålla gymnasiearbetet med sina 100 poäng som en separat del, så förlorar gymnasiearbetet sin tyngd av att vara en viktig del av gymnasieexamen.

Ekonomiska konsekvenser

Enligt den kommunala finansieringsprincipen ska beslut som innebär nya obligatoriska uppgifter för kommunerna åtföljas av statlig finansiering genom det generella statsbidraget. Förslaget att utöka yrkesprogrammets omfattning till 2 700 eller 2 800 gymnasiepoäng får konsekvenser för kommunerna från år 2020 och ökar därefter successivt.

Förslaget om ett estetiskt ämne anses inte ge ökade kostnader då det ska kompenseras av att gymnasiearbetet reduceras i motsvarande omfattning.

Konsekvenser för barn

Gymnasieskolans uppdrag är att ge ungdomar en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Utbildningen ska också utgöra en bas för nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet.

Bilagor

Yttrande U2017/03537/GV, Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program

Lotta Valentin
Chef utbildningsenheten

Jill Salander
Expert gymnasieskolan